

ALKOHOLITUTKIMUSSÄÄTIÖ

VUOSIKERTOMUS 1979

KALEVANKATU 12 - 00100 HELSINKI 10

Y l e i s k a t s a u s

Alkoholiongelmat ovat saaneet kansainvälisesti yhä enemmän huomiota osakseen. Tämä on heijastunut myös säätiön v. 1979 toimintaan, ja sen vuoksi tässä yleiskatsauksessa keskitytään tarkastelemaan juuri tätä toiminnan lohkoa. Sosiaali- ja terveysviranomaisten solmimissa kansainvälisissä sopimuksissa ovat alkoholikysymykset tulleet voimakkaasti esiin. Ministeriö on järjestänyt Suomessa kuluneen vuoden aikana kaksi kiinteästi alkoholitutkimukseen liittyvää seminaaria: suomalais-neuvostoliittolainen symposio 31.10.-2.11. ja suomalais-skotlantilainen alkoholiseminaari 3.-5.12. Säätiö on avustanut seminaarien suunnittelussa ja niissä on esitelty useita säätiön tutkimuksia. Maailman Terveysjärjestö on v. 1979 aikana esittänyt yhä vakavampia veto-omuksia kansallisten alkoholiohjelmien kehittämisen puolesta. Suomen alkoholitutkimuksen edustajat ovat osallistuneet WHO:n kokouksiin ja antaneet monipuolista asiantuntija-apua. Myös Pohjoismaissa kiinnostus päihde-ongelmiin on lisääntynyt, mikä ilmenee mm. Pohjoismaiden Neuvoston sosiaali- ja ympäristövaliokunnan toiminnassa. Pohjoismaista tutkimusyhteistyötä on järjestetty uudelleen. Alkoholitutkimuslautakunnan ja päihdetutkimuselimen toiminnan lakkauttamisen jälkeen uutena yhteistyöelimenä toimii Pohjoismainen päihdetutkimuslautakunta. Sen sihteeristö on sijoitettu Suomeen lähinnä siksi, että lautakunta saisi toimintaansa virikkeitä Suomen alkoholitutkimuksesta. Lautakunnan tehtävänä on mm. edistää tutkijoiden yhteistyötä, ja vaikka työskentely sisällöllisesti kohdistuu ennenkaikkea yhteiskuntatieteisiin ja sosiaalilääketieteisiin, myös biologisen perustutkimuksen perinteellisiä kokouksia rahoitetaan lautakunnan varoin.

Myös konkreettinen tutkimusprojektitoiminta on ollut vilkasta. Säätiön ohjelmassa oli v. 1979 kolme kansainvälistä yhteistyöprojektia: WHO:n kanssa suoritettava ISACE-hanke sekä pohjoismaiset Pohja- ja Psykofarmakatutkimukset (ks. tutkimustoiminta 059, 064 ja 065). Näiden projektien eräs tärkeä tehtävä on eritellä toisaalta kansainvälisten, toisaalta kansallisten tekijöiden vaikutusta alkoholiolojen kehitykseen. Tässä tehtävässä on toki kansallilla tutkimuksillakin merkittävä osa, esimerkkinä mainittakoon tutkimus, jossa on kartoitettu alkoholituotannon, kaupan ja kulutuksen kehitystä kapitalistisissa maissa toisen maailmansodan jälkeen (ks. tutkimustoiminta 052). Tämän tutkimuksen osana on ollut eräänlaisen tietopankin kehittäminen,

joka säätiön ja Alkon yhteistyönä on saatu aikaan. Ontarion Addiction Research Foundation on Suomen aloitteesta ottanut tehtäväkseen työn jatkamisen.

Lukuisat vierailut ovat myös osoituksena kiinnostuksesta Suomen alkoholitutkimusta kohtaan. Mm. Yhdysvaltojen National Academy of Sciences'in valitseman asiantuntijaryhmän jäseniä vieraili Suomessa viikon ajan tutustukseen maamme alkoholitutkimukseen. Kiinnostus on saanut muitakin muotoja: Yhdysvaltojen National Institute on Alcohol Abuse and Alcoholism rahoitti osaksi Alkon Fysiologisen laboratorion järjestämän tutkimussymposiumin. Edelleen säätiön sarjassa ilmestynyt julkaisu Alkoholipolitiikka - kansanterveydellinen näkökulma julkaistiin vuoden aikana ruotsin- ja saksankielisinä käännöksinä.

Työskentely alan ulkomaisissa tutkimuslaitoksissa on eräs tärkeä kanava pysyttellä kansainvälisen tieteellisen kehityksen tuntumassa. Vuosi 1979 oli ensimmäinen, jolloin Addiction Research Foundationin kanssa sovittu tutkijavaihto pääsi molemminpuolisesti käyntiin. Tämä tutkijavaihto ei tietenkään voi tyydyttää kaikkia tarpeita; niinpä kaksi Fysiologisen laboratorion alkoholitutkijaa työskenteli muualla Pohjois-Amerikassa. Kuten edellä on käynyt ilmi, Alkoholitutkimussäätiö on vain eräs tekijä Suomen kansainvälisessä yhteistyössä alkoholitutkimuksen alalla. Yhteistoimin on Suomen alkoholitutkimus voinut välttää useilla maamme tieteen aloilla vallitsevan keskeisen pulman, eristyneisyyden. Suomen alkoholitutkimuksen melko hyvät resurssit ovat myötävaikuttaneet mahdollisuuteen osallistua aktiivisesti yhteistyöhön, mutta kansainvälinen kiinnostus maamme alkoholitutkimukseen on aiheuttanut sen, että melkoinen osa yhteistyötä tapahtuu ulkomaisin varoin.

Tutkimuksen eilinehto on kansainvälisyys: vain näin voidaan saada kiinnokohtia tutkimuksen tason arvioimiseen. On paradoksaalista, että mitä tehostuneempaa dokumentaatio on, sitä tärkeämmiksi tulevat henkilökohtaiset kontaktit. Ne ovat nopein tiedonvälityksen muoto, jonka avulla voidaan nähdä ja arvioida uusia tutkimussuuntia, teorioita ja menetelmiä. Alkoholitutkimuksen - kuten muidenkin ongelman perusteella määriteltyjen tutkimuslohkojen - vaikeus on, että vaaditaan yhteistyötä ei vain alkoholitutkimuksen vaan myös eri tieteenhaarojen perustutkijoiden ja soveltajien kanssa. Kentän laajuudesta johtuen joudutaan yhteistyöhön osallistumaan valikoiden, ja tämä onnistuu vain, kun tuntee kansainvälisen kentän todella hyvin.

H a l l i n t o

Hallituksen kokoonpano oli kertomusvuonna, joka oli kolmivuotiskauden 1977-1979 viimeinen, seuraava: Sosiaali- ja terveysministeriön edustajat: prof. Leo Hirvonen, lääkintöneuvos Raimo Miettinen sekä osastopäällikkö Usko Puustinen; Opetusministeriön edustajat: prof. Kai Sievers ja prof. Martti Takala; Alkon edustajat: ministeri Pekka Kuusi, prof. Olavi Lähteenmäki, prof. Heikki Suomalainen ja prof. Henrik Wallgren. Hallituksen puheenjohtajana on ollut Lähteenmäki ja varapuheenjohtajana Wallgren.

Työvaliokuntaan ovat kuuluneet hallituksen jäsenet: Hirvonen, Sievers, Takala ja Wallgren. Puheenjohtajana on ollut Wallgren. Asiantuntijoina olivat tri Kalervo Eriksson, tri Heikki Koski ja lis. Juha Partanen; rahavarainhoitajana oli johtaja Per-Olof Kreander ja tutkimusjohtaja-sihteerinä Kettil Bruun. 1.1.1979 - 30.6.1979 hänen sijaisenaan toimi tri Kari Poikolainen. Tilintarkastajat olivat pääjohtaja Esko Niskanen (varalla KTM Pertti Tuomala) ja ylikamreeri Kaija Viskari (varalla apulaisosastopäällikkö Pekka Pitsinki).

Hallitus kokoontui viisi kertaa ja työvaliokunta kahdeksan kertaa.

Hallitus asetti työryhmän laatimaan sääntöjen tarkistamisehdotuksen. Työryhmän puheenjohtajana toimi Olavi Lähteenmäki ja jäseninä Jaakko Aito, Heikki Koski, Usko Puustinen, Henrik Wallgren ja Kari Poikolainen. Työryhmä kokoontui kaksi kertaa ja sen tekemää ehdotusta käsiteltiin kahdessa hallituksen kokouksessa. Sääntöuudistuksen keskeinen asia oli hallituksen ja työvaliokunnan suhteen tarkempi määrittely. Uudet säännöt olivat vuoden vaihteessa käsiteltävänä oikeusministeriössä.

Säätiön työvaliokunta on asettanut tukiryhmiä joidenkin laajojen projektien tukemiseksi.

Historian tutkimuksen (tutkimukset 035 ja 058) tukiryhmä ei kokoontunut kertomusvuoden aikana. Tukiryhmän kokoonpano: prof. Matti Klinge (puheenjohtaja), dos. Klaus Mäkelä, prof. Hannu Soikkanen, TL Irma Sulkunen, dos. Matti Viikari ja prof. Heikki Ylikangas.

Lakisääteinen alkoholistien avohuolto -tutkimuksen tukiryhmä kokoontui kerran. Ryhmän puheenjohtajana toimi dos. Kettil Bruun, jäseninä olivat toimistopääll. Helmi Mäki, prof. Armas Nieminen, YM Teuvo Peltoniemi, toim.joht. Usko Tiainen ja prof. Paavo Uusitalo.

Alkoholinkäyttötavat maalaiskylässä -tutkimuksen tukiryhmä kokoontui vuoden aikana kerran. Ryhmän kokoonpano oli seuraava: prof. Martti Takala (puheenjohtaja), prof. Erik Allardt, VTK Marja Holmila-McCafferty ja dos. Klaus Mäkelä.

Päihteiden käytön yhteiskunnallisten seurausten tilastointi -tutkimuksen tukiryhmän työ päättyi kertomusvuoden aikana, koska tutkimuksen loppuraportti on valmistunut. Tukiryhmä kokoontui kaksi kertaa. Puheenjohtajana toimi apul.prof. Anders Ekholm, jäseninä olivat aktuaari Kyllikki Korpi, VTK Tapio Leppo, dos. Klaus Mäkelä ja VTK Riitta Wallenius.

Alkoholin vaikutus keskushermoston ärtyvien solukalvojen toiminnallisesti tärkeisiin rakenteisiin -tutkimuksen tukiryhmä ei kokoontunut kertomusvuoden aikana. Ryhmän kokoonpano: prof. Henrik Wallgren (puheenjohtaja), prof. Ossi Renkonen ja FK Pekka Virtanen.

Asunnottomat alkoholistit sosiaalilääketieteellisenä ongelmana -tutkimuksen tukiryhmä kokoontui vuoden aikana kolme kertaa. Ryhmän puheenjohtajana toimi prof. Kai Sievers, jäseninä olivat prof. Erik Anttinen, dos. Kettil Bruun, toiminnanjoht. Lasse Murto ja LL Ilkka Taipale.

Työttömyys ja alkoholinkäyttö -tutkimuksen tukiryhmä kokoontui vuoden aikana kerran. Puheenjohtajana toimi prof. Seppo Randell, jäseninä olivat YK Jyrki Jyrkämä, VTL Juha Partanen ja VTK Lasse Siurala.

Alkoholin käyttö työllistämistä haittaavana tekijänä -tutkimuksen tukiryhmä kokoontui kaksi kertaa. Puheenjohtajana toimi dos. Klaus Mäkelä, jäseninä olivat yliopettaja Matti Kaasinen, joht. Heikki Rinne ja assistentti Leila Simonen.

Alkoholi, ravinto ja maksa tutkimuksen tukiryhmä: prof. Leo Hirvonen (puheenjohtaja), FT Kai Lindros ja LKT Mikko Salaspuro.

T u t k i m u s t o i m i n t a

Säätiön ohjelmaan sisältyvät tutkimussopimukset ovat kehittyneet seuraavasti:

- 022 Alkoholinkäytön terveystalvuuille aiheuttamat kustannukset. Tutkimuksen suomenkielisestä loppuraportista tehdään englanninkielinen lyhennelmä, joka on tarkoitus julkaista sopivassa alan tutkimuksia esittävässä lehdessä. Tutkimusprojekti on todettu suoritetuksi loppuun. Tutkija: Aarno Salaspuro, Alkoholitutkimussäätiö.
- 033 Alkoholikäsitukset ja alkoholikäyttäytyminen. Tutkimuksen pääraportti "Children's Conceptions of Alcohol" ilmestyi vuonna 1978 Tampereen yliopiston psykologian laitoksen julkaisusarjassa. Vanhempien kasvatustennettelyjä koskeva suppeampi selvitys on viimeistelyvaiheessa. Tutkimusprojekti on todettu suoritetuksi loppuun. Tutkijat: Kirsti Pessa ja Tapio Nummenmaa, Tampereen yliopiston psykologian laitos.
- 034 Nuorisotutkimus. Tutkimuksessa selvitetään nuorten alkoholinkäyttötapoja. Syyskuussa kerättiin nuorten terveystapatutkimuksen yhteydessä tietoja v. 1977 keväällä 12-, 14-, 16- ja 18-vuotiaita olleiden alkoholin käytöstä. Nuorten alkoholinkäyttötapojen viimeaikaisesta kehityksestä laadittu artikkeli julkaistiin usealla eri kielellä. Vuoden aikana tutkimuksen tuloksia julkaistiin myös yhteistyöraportissa kansanterveystieteen laitosten julkaisusarjassa sekä esitettiin kansainvälisessä alkoholitutkimuskongressissa Tours'issa sekä Saksan liittotasavallan huumealan asiantuntijoiden vierailun yhteydessä Helsingissä. Tutkimus on saatu päätökseen, ja aineistoa hyödynnetään vielä Alkoholipoliittisen tutkimuslaitoksen jatkotutkimuksissa. Tutkija: Salme Ahlström, Alkoholipoliittinen tutkimuslaitos.
- 035 Suomen teollisuuden muutokset ja alkoholikysymys. Sopimus loppunut maaliskuun lopussa 1979. Tutkimuksen raportointi kesken. Tutkija: Matti Viikari, Helsingin yliopiston historian laitos.
- 041 Lakisääteinen alkoholistien avohuolto. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää Helsingin alkoholistihuollon toiminnan sisältöä ja yhteistyötä. Helmikuussa 1979 pidettiin PAVI-toimiston työntekijöiden kanssa

yhteinen seminaari, jossa käytiin läpi tutkimuksen ensimmäistä luonnosta. Loppuraporttia viimeisteltiin loppuvuoden ajan. Tutkimuksesta valmistui lisensiaattityö Helsingin yliopistossa nimellä Alkoholistihuollon toiminta-alueet -- tutkimus Helsingin PAVI-huoltotoimiston työn sisällöstä. Joulukuussa 1979 tutkija piti esitelmän tutkimuksen työntekijöitä ja toimintaideoita koskevasta osasta suomalais-skotlantilaisessa alkoholiseminaarissa Helsingissä. Vuoden aikana julkaistiin tutkimuksen perheväkivaltaosaan liittyen useita artikkeleita sekä esitelmiä. Tutkija: Teuvo Peltoniemi, Alkoholitutkimussäätiö.

- 045 Krapulan syntymekanismi ja hoito. Vuoden 1979 aikana ei uusia kokeita ole suoritettu. Aiemmin saatuja tuloksia on analysoitu edelleen ja niitä on muokattu julkaisukuntoon. Työn loppuraportti tullaan antamaan vuoden 1980 aikana. Tutkijat: Reino Ylikahri, Helsingin yliopistollinen keskussairaala, III sisätautien klinikka ja Matti O. Huttunen, Helsingin yliopistollinen keskussairaala, psykiatrian klinikka.
- 047 Alkoholinkäyttö ja kuolleisuus. Vuoden aikana on valmistunut englanninkielinen katsaus aihetta koskevaan kirjallisuuteen, joka esittelee myös tutkimushankkeen tuloksia. Tutkija: Kari Poikolainen, Helsingin yliopiston kansanterveystieteen laitos.
- 048 Alkoholin pitkäaikaisen käytön aiheuttamien hermo- ja lihasvaurioiden tutkimus. Kertomusvuoden aikana jatkettiin aikaisemmin aloitettua pitkän tähtäimen kokeellista tutkimusta alkoholin aiheuttamista ääreis-hermoston ja lihaksiston vaurioista rottilla. Perusmallin kehittämisen jälkeen on rottia altistettu erilaisille tiamiinidieeteille alkoholin ohella, jolloin totesimme tiamiinipuutoksen sinänsä aiheuttavan neuropaattisia muutoksia ja yhdessä pitkäaikaisen päivittäisen alkoholin käytön kanssa tämä vaikutus vahvistui. Ylimäärä tiamiinia ei suojannut rottia alkoholineuropatialta. Kyseinen tutkimus ilmestyi kuluvan vuoden aikana kansainvälisessä tieteellisessä lehdessä. Tutkimusvuoden aikana saatiin myös päätökseen alkoholin ja liuotinaine ksyleenin yhteisvaikutuksia selvittävän työn käytännön toteutus. Tulosten analysointi on nyt suoritettu ja tutkimuksesta on valmistumassa käsikirjoitus. Näyttää siltä, että alkoholi ja ksyleeni ovat toisiaan potentioivia neuropatiaa aiheuttavan ominaisuutensa suhteen.

Kertomusvuoden aikana on aiheesta pidetty esitelmä kansainvälisessä kokouksessa, julkaistu kokousabstrakti sekä kirjoitettu yhteenveto kansainväliseen sarjaan, joka julkaistaan vuonna 1980. Tutkimus on todettu suoritetuksi loppuun. Tutkijat: Juhani Juntunen, Työterveyslaitos ja Heikki Teräväinen, Helsingin yliopistollinen keskussairaala, neurologian klinikka.

- 049 Alkoholimaksasairauden patogeneesi ja hoito. Saatujen tutkimustulosten pohjalta on laadittu jatkotutkimussuunnitelma, jonka toteuttamiseksi on solmittu uusi tutkimussopimus Alkoholitutkimussäätiön kanssa (ks. tutkimus 068). Tutkijat: Mikko Salaspuro ja Pekka Pikkarainen, Helsingin yliopistollinen keskussairaala, II sisätautien klinikka.
- 052 Alkoholin kulutus, tuotanto ja kauppa II maailmansodan jälkeen. Vuoden aikana on ilmestynyt raportti "Abstainers in Finland. A Study in Social and Cultural Transition" ja artikkeli "Intégration économique et disponibilité d'alcool". Suomen väestön juomatapoja koskevien survey-aineistojen uusinta-analyysistä on valmistunut em. raportin lisäksi useita käsikirjoituksia ja tekeillä on yhteenveto-artikkeli koko projektista. Tutkija: Pekka Sulkunen, Alkoholitutkimussäätiö.
- 053 Juomatapatutkimus -76. Varsinaisen juomatapatutkimuksen raportointi saatiin päätökseen jo vuonna 1978. Tutkimuksen aineisto, joka sisältää haastattelutiedot lähes 3 000 iältään 15-69-vuotiaan suomalaisen juomatavoista vuonna 1976, on nyt käytettävissä erilaisin tutkimustarkoituksiin eräänlaisena tietopankkina, yhdessä vuosien 1968 ja 1969 vastaavien aineistojen kanssa. Itse juomatapatutkimus on nyt saatettu loppuun.
- Kertomusvuonna valmistui tutkimusaineiston perusteella ravintola-juomista käsittelevä pro gradu -työ (tekijä: Keijo Ylönen). Tietoja käytettiin myös valmisteilla olevaan naisten alkoholin käyttöä koskevaan pro gradu -työhön (tekijä: Eeva-Liisa Ylälahti), sekä alkoholin salakauppaa käsitelleeseen tutkimukseen (tekijät: Heikki Katajisto ja Tuija Mäkinen, ks. tutkimus 066). Aineistoa käytettiin hyväksi myös useissa artikkeleissa. Tutkija: Jussi Simpura, Alkoholi-poliittinen tutkimuslaitos.

- 055 Alkoholinkäyttötavat maalaiskylässä. Tutkimusraportti valmistui kesäkuussa ja se julkaistiin syksyllä Alkoholipoliittisen tutkimuslaitoksen selostesarjassa nimellä "Maalaiskylän asukkaat ja alkoholi". Projekti on siten saatu päätökseen. Tutkija: Marja Holmila, Alkoholitutkimussäätiö.
- 056 Päihteiden käytön yhteiskunnallisten seurausten tilastointi. Tutkimus on saatettu loppuun, ja tutkimusraportti julkaistaan v. 1980. Tutkija: Riitta Wallenius, Alkoholitutkimussäätiö.
- 057 Alkoholin vaikutus keskushermoston solukalvojen rakenteisiin. Tutkimuksessa on seurattu koe-eläimille pitkäaikaisella alkoholi-altistuksella aiheutetun vieroitustilan vaikutuksia aivokudosleikkeiden kalsiumista riippuvaiseen fosfolipidivaihduntaan. Aivokudosleikkeissä fosfolipidien vaihtuminen näyttää kytkeytyvän ärtyvyytilan muutoksiin, koska kudospereparaattia kokeellisesti sähköllä stimuloitaessa vaihtumisnopeus muuttuu selvästi. Alkoholivieroitustilassa koe-eläimillä todettiin voimakkaita hermostollisia yliärtyvyysoireita. Selviä eroja koe-eläinten aivokudosleikkeiden vastaavissa reaktioissa todettiin vain silloin, kun kudosta sähköstimuloitiin. Tällöin fosfolipidivaihtuminen muuttui lievästi samaan suuntaan kuin vastaavalla verrokilla. Vieroitusoireisten koe-eläinten aivokudosleikkeiden sähköstimulointia 'vastustava' response on mielenkiintoinen ilmiö pyrittäessä tulkitsemaan hermostossa tapahtuvia molekyyli-tasoisia muutoksia fyysisen riippuvuuden kehittyessä alkoholille. Tutkija: Pekka Virtanen, Alkoholitutkimussäätiö.
- 058 Suomen raittiusliike 1890-luvulta kieltoain toteuttamiseen saakka. Tutkimus on ollut pysähdyksissä 1.2. - 30.9.1979 välisen ajan äitiysloman vuoksi. Kertomusvuoden lopulla valmistui selvitys Suomessa vuonna 1898 syntyneestä juomalakkoliikkeestä. Tutkija: Irma Sulkunen, Alkoholitutkimussäätiö.
- 059 International Study of Alcohol Control Experiences (ISACE). ISACE pyrkii kokonaisvaltaisiin ja vertailukelpoisiin kuvauksiin alkoholiolojen kehityksestä yhteiskunnalliselta rakenteeltaan ja juomisperinteiltään erilaisissa maissa. Projektiin osallistuu tutkijoita Alankomaista, Irlannista, Kanadasta, Puolasta, Sveitsistä ja Yhdysvalloista. Säätiö on solminut projektia koskevan yhteistyö-

sopimuksen. Maailman Terveysjärjestön Euroopan aluetoimiston kanssa. Projektiryhmän toinen yhteinen kokous pidettiin Pacific Grovessa Kaliforniassa vuoden 1979 maalis-huhtikuussa. Kokouksessa käsiteltiin kansallisia osaraportteja ja hyväksyttiin loppuraportin alustava jäsentely.

Kertomusvuoden aikana suomalainen tutkimusryhmä on laatinut joukon osaraportteja ja kansallista loppuraporttia sekä kirjoittanut luonnoksia kansainvälistä loppuraporttia varten.

ISACEn suomalaiseen projektiryhmään ovat vuoden aikana kuuluneet: Klaus Mäkelä (projektin kansainvälinen koordinoija), Alkoholipoliittinen tutkimuslaitos, Hannu Mäkinen, Pekka Sulkunen, Alkoholitutkimussäätiö ja Esa Österberg, Alkoholipoliittinen tutkimuslaitos.

- 060 Päivätanssien alkoholin käyttö, sukupuoliroolit ja funktiot. Kertomusvuosi kului tutkimusraportin kirjoittamiseen edellisenä vuonna kerättyjen aineistojen pohjalta. Käsikirjoitus on lähes valmis, mutta sitä on vielä tiivistettävä ja yhtenäistettävä. Syyskuussa pidettiin tutkimuksen perusteella Washingtonissa esitelmä päivätansseista naisten juomistilanteena. Tutkimukseen liittyvä artikkeli on julkaistu Alkoholipoliittika-lehdessä. Tutkija: Elina Haavio-Mannila, Helsingin yliopiston sosiologian laitos.
- 061 Asunnottomat alkoholistit sosiaalilääketieteellisenä ongelmana. Tutkimuksen kohteena on asunnottomien alkoholistien muodostaman ongelman kehittyminen ja muuntuminen Helsingissä 1937-1977 sekä terveys-, sosiaali-, poliisi-, asunto- ja alkoholiviranomaisten ja yksityisten hyväntekeväisyys- ja majoitusjärjestöjen toiminta ongelman ratkaisemiseksi. Yleistä asunnottomuutta sekä naimattomien, eronneiden ja leskeytyneiden miesten asemaa valotetaan. Tutkimuksen aineisto on kerätty ja kirjoitustyö on käynnissä. Työ valmistuu 1980. Tutkija: Ilkka Taipale, Alkoholitutkimussäätiö.
- 062 Työttömyys ja alkoholinkäyttö. Edellisvuonna alkanutta tutkimusta on jatkettu haastattelemalla osaa tutkittavasta ryhmästä, 156 tampere-laisesta keväällä 1978 ammattikoulunsa päättäneestä pojasta. Tämän lisäksi on suoritettu havainnointia tamperelaisissa keskiolutbaareissa ja tehty koko kohderyhmälle postitse kysely elämäntilanteesta ja alkoholinkäytöstä vuosi koulun päättymisen jälkeen. Loppuraportti valmistuu keväällä 1980. Tutkija: Jyrki Jyrkämä, Alkoholitutkimussäätiö.

- 063 Alkoholiéhtöinen sairastavuus Suomessa 1969-1975. Tarkasteltiin alkoholin kulutuksen enentymisen yhteyksiä kaikkien niitten sairaala-hoitojen määrään, joitten päädiagnoosi oli 1969-1975 alkoholimyrkytys, alkoholipsykoosi, alkoholismi, maksakirroosi tai haimatulehdus. Aiheesta valmistui sekä suomen- että englanninkielinen artikkeli. Lisäksi tarkastettiin jokaista viittä päädiagnoosiryhmää kohti noin 200 potilaan sairauskertomukset ja verrattiin sairauskertomusten tietoja vastaaviin sairaaloitten poistorekisterin tietoihin. Tutkija: Kari Poikolainen, Helsingin yliopiston kansanterveystieteen laitos.
- 064 Psykofarmaka i Norden i kontrollpolitiskt perspektiv. Tutkimus käsittää ajanjakson 1950-1978 ja psyyken lääkkeiden Pohjoismaiden laji-valikoima tältä ajanjaksolta on koottuna. Myyntitietojen aineiston keruu oli vuodenvaihteessa vielä kesken, koska tietojen saannissa on eräiden maiden kohdalla ollut vaikeuksia. Lääketeollisuuden, kontrollijärjestelmän ja lääkekorvausjärjestelmän kehityksen tutkimusta on jatkettu. Psyyken lääkkeiden rekisteröintiin liittyvien kliinisten kokeiden analysointi on saatu päätökseen ja tältä osa-alueelta on valmistunut neljä käsikirjoitusta. Kolme muuta esitelmää on pidetty Pohjoismaisissa kokouksissa. Pohjoismaiden tutkijaryhmä on kokoontunut kaksi kertaa ja Norjan tutkijat ovat julkaisseet kaksi tutkimusraporttia, joista toinen on yleinen kuvaus kontrollijärjestelmän kehityksestä ja toinen informaatioon liittyvistä ongelmista. Tutkimussopimus Suomen Akatemian kanssa on pidennetty vuoden 1981 loppuun saakka. Tutkijat: Kettil Bruun, Alkoholitutkimussäätiö, Elina Hemminki ja Ilpo Koskikallio, Suomen Akatemia.
- 065 Pohjoismaiden alkoholikysely. Tutkimus on yhteispohjoismaiden tutkimus, joka kartoittaa juomatapoja, alkoholiasenteita ja alkoholin käytön seurauksia sekä niiden välisiä yhteyksiä eri maissa. Kertomusvuoden aikana kerättiin Islannissa, Norjassa, Ruotsissa ja Suomessa kyselyaineisto, joka perustui kussakin maassa 20-69-vuotiasta väestöä edustavaan 3 000 hengen otokseen. Vastausprosentit vaihtelivat 55:n (Norja) ja 71:n (Suomi) välillä. Vuoden 1979 aikana muokattiin kussakin maassa aineistot yhtenäiseen muotoon ja sovittiin jatkoanalyysijä varten tarvittavista lisätoimista. Tulosten analysointi käynnistyy vuonna 1980. Suomesta tutkimuksen toteuttamiseen ovat kertomusvuonna osallistuneet Klaus Mäkelä ja Jussi Simpura, Alkoholipoliittinen tutkimuslaitos.

Pohjoismainen alkoholikysely -tutkimus kuuluu syksyllä 1979 toimintansa aloittaneen Pohjoismaisen päihdetutkimuslautakunnan ohjelmaan.

- 066 Laiton viinan myynti. Tutkimus kohdistuu pääasiallisesti Helsingin salakauppaan. Aineistot kerättiin kevättalvella 1979 ja lopullinen tutkimusraportti valmistui elokuussa. Raportissa kuvataan salakaupan asiakas- ja myyjäkuntaa, myytyjä tuotteita, niiden hankintatapaa ja hintoja, salakaupan alueellista esiintymistä Helsingissä sekä tämän myyntimuodon kontrollia. Tutkimusraportti julkaistiin vuoden aikana ja tutkimus saatiin näin päätökseen. Tutkijat: Heikki Katajisto ja Tuija Mäkinen, Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.
- 067 Juoppojen työllisyys. Alkoholiongelmaisten työttömien työnhakijoiden työllistymistä koskeva tutkimus. Tutkimus on tehty Rauman työmarkkina-alueen alkoholiongelmaisista työnhakijoista 1970-luvun aikana. Vuosikymmenelle ajoittuvat kaikkien aikojen voimakkain työvoiman kysyntä (v. 1974), sekä vaikein työttömyys (v. 1978). Työttömyys ja "työvoimapula" olivat alueella maan keskimäärää selvästi voimakkaampia.
- Tutkimuskohteena olivat kaikki työvoimatoimiston ns. alkoholitapaukset. Tulokset:
1. Yleisen työllisyystilanteen merkitys alkoholiongelmaisen työllistymisessä on täysin ratkaiseva. Vuonna 1974 täystyöllisyystilanteessa alkoholiongelmaisia työttömiä työnhakijoita oli työvoimaviranomaisten kortistoissa vain satunnaisia tapauksia, jotka voitiin työllistää muutaman päivän aikana. Vuoden 1978 noin 10 %:n työttömyysasteen vallitessa työttömissä työnhakijoissa oli jo noin 100 alkoholisoitunutta henkilöä. Suurin osa työmarkkinakelpoisuutensa juoneita pitkäaikaisesti työttömiä, joiden sijoittaminen avoimille työmarkkinoille työllisyystilanteen lievästi parantuessakin on lähes mahdoton. Lyhytkin työsuhde silloin tällöin näyttää pitävän juopon yhteiskuntakelpoisena. Täystyöttömyys on kovin kolaus.
 2. Yleinen alkoholinkäyttö lisääntyy selvästi täystyöllisyyden vallitessa. Ravintolamyynni seuraa jopa kuukausittaista työttömyysastetta. Huono työllisyys (köyhyys) vähentää alkoholin kokonaiskäyttöä. Yksityisen työttömän henkilön kohdalla ei havaittu muutoksia juomisen yleisestä lisääntymisestä tai vähenemisestä. Pitkäaikaistyöttömyys

näyttääkin muodostuvan lopulliseksi iskuksi ja ehdottomasti tärkeimäksi kysymykseksi alkoholi-ongelmaisen kokonaiselämäntilanteen romahduttamisessa. Tutkimuksen loppuraportti on valmis ja projekti on todettu suoritetuksi loppuun. Tutkija Heikki Rinne, Alkoholitutkimussäätiö.

- 068 Alkoholi, ravinto ja maksa. Tutkimuksessa on keskitytty atyyppisen ja/ tai anodisen alkoholi dehydrogenaasin kliinisen merkityksen selvittämiseen. Tutkimuksia on tehty vapaaehtoisilla kroonisilla alkoholisteilla ja vapaaehtoisilla terveillä opiskelijoilla. Tutkimukset ovat osoittaneet, että kroonisilla alkoholisteilla välittömästi sairaalaan otettaessa on erittäin voimakkaasti lisääntynyt alkoholin palamisnopeus etenkin korkeammassa veren alkoholipitoisuuksissa. Tämä johtaa veren asetaldehydipitoisuuden kohoamiseen sekä maksan hapetus-pelkistysmuutoksen häviämiseen. Anodisen alkoholi dehydrogenaasin korkeampi aktiviteetti saattaa tietyillä alkoholisteilla johtaa pysyvään redox-tilan muutokseen korkeammassa alkoholipitoisuuksissa. Löydösten lopullinen merkitys selviää vasta kun tutkittujen määrä on riittävä. Tutkimusten eräänä sivuhavaintona on todettu, että Antabus-reaktio, joka aiheutuu em. lääkkeen disufiramini ja alkoholin yhtäaikaisesta käytöstä, voidaan estää täysin alkoholi dehydrogenaasi inhibiittorilla 4-methylpyrazolilla. Tutkijat: Mikko Salaspuro, Pekka Pikkarainen ja Hannu Nuutinen, Helsingin yliopistollinen keskussairaala, II sisätautien klinikka.
- 069 Väkijuomien raju käyttö ja uhma suomalaisen kansanluonteen piirteinä. Tutkimus käsittelee vanhan amerikansuomalaisen siirtokunnan juomatapaa ja juomaongelmia luokkailmiönä. Arkistoaineisto kerätty Minnesotassa, Michiganissa, Wisconsinissa ja Ontariossa; haastatteluja suoritettu näissä osavaltioissa Yhdysvalloissa ja Kanadassa. Tutkija: Sakari Sariola, Department of Sociology, University of Kansas.
- 070 Alkoholi ja arkipäivä. Tutkimuksessa tarkastellaan sitä miten alkoholin päihdekäyttö - sekä "sosiaalisena" että "alkoholistisena" juomisena - eriytyy spesifiksi alkoholin nautintakäytön muodoksi, sekä edelleen, mikä on tämän eriytymisprosessin yhteiskunnallis-historiallinen perusta. Erityisenä tutkimuskohteena on 1800-luvun Englannin työväenluokan alkoholinkäyttö.

Tutkimus käynnistyi toukokuussa 1979 ja jatkuu voimassa olevan aikataulun mukaisesti vuoden 1980 loppuun. Kuluneen puolivuotiskauden aikana on koottu ja alustavasti muokattu kohdespesifiä aineistoa sekä toisaalta kehitelty tutkimuksen käsitteellistä apparaattia. Kumpaankin teemaan liittyviä tutkimustuloksia on julkaistu kuluneen vuoden aikana. Tutkija: Pasi Falk, Alkoholitutkimussäätiö.

- 071 Alkoholivalistustutkimus. Tutkimus käynnistyi 1.7.1979. Tutkimusvuoden loppuun mennessä oli suoritettu noin 60 vaikuttajayksilöiden alkoholipoliittisia asenteita selvittävää intensiivihaastattelua. Lisäksi Tilastokeskuksen haastattelijat suorittivat koko väestön alkoholipoliittisten kannanottojen kartoituksen aikuisväestön terveyskasvatustutkimuksen yhteydessä. Edelleen on kartoitettu, mitkä lehdistö on nähnyt keskeisiksi alkoholiongelmiksi, miten se on suhtautunut erilaisiin alkoholipoliittisiin toimenpiteisiin ja alkoholipolitiikan aktoreihin sekä mitkä ovat olleet lehdistön alkoholipoliittisten kannanottojen virikkeet ja taustavoimat vuodesta 1951 nykypäivään. Vuoden 1979 loppuun mennessä oli suoritettu vuosien 1951-68 lehdistökirjoittelun analyysi sekä aloitettu uuden alkoholilainsäädännön aikaisen haittakeskustelun erittely. Työskentelyn perusteella on alustavasti periodisoitu alkoholipoliittisen mielipideilmaston kehittymistä tutkittavana ajanjaksona. Tutkijat: Marja Holmila ja Matti Piispa, Alkoholitutkimussäätiö.
- 072 Työn ja työolosuhteiden merkitys alkoholinkäyttöä säätelevänä tekijänä. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää työn luonteen ja työntekijöiden psykosomaattisen terveydentilan, elämäntavan ja alkoholinkäytön välisiä yhteyksiä sekä mekanismeja, jotka välittävät näiden tekijöiden kesken. Kertomusvuonna on laadittu esitutkimusraportti ja keskitytty tutkimusongelman metodisen lähestymisen problematiikkaan. Varsinainen projekti käynnistettiin vuoden lopussa. Tutkija: Marja-Liisa Honkasalo, Alkoholitutkimussäätiö.

A p u r a h a t

Vuoden aikana myönnettiin apurahoja kaikkiaan 608.450 mk, joista tutkimus-
sopimusapurahoja 385.400 mk. Pisin tutkimussopimus ulottuu v. 1982
puoliväliin saakka. Valtaosa apurahoista myönnettiin syksyllä tapahtuneen
haun perusteella. Tällöin käsiteltiin 52 hakemusta, ja apuraha myönnettiin
20 hakijalle.

Varsinaiset apurahat:

LL Jukka Alihanka, LL Joel Hasan ja HuK Matti Laine 28.000 mk:
Pitkäaikaisen alkoholinkäytön vaikutus ihmisen aivotoimintoihin, uneen
ja käyttäytymiseen.

FK Yrjö Engeström 10.000 mk:
Raittiuskasvatuksen sisällölliset edellytykset.

LKT Ilmo Hassinen, LK Mervi Lehtonen, lääkö. Anja Pikkukangas,
LKT Markku Savolainen ja lääkö. Ritva Väänänen 7.000 mk:
Alkoholirasvamaksan syntymekanismit.

LL Aarno Hautanen 12.000 mk:
C3b:n sitoutuvat immuunikompleksit alkoholi- ja muissa kroonisissa
maksasairauksissa.

FT Jahangir Khawaja 15.500 mk:
Alkoholinkulutuksen vaikutus maksan ja hermokudoksen proteiinien
muodostumiseen ja erityykseen.

Ph.D. Juho Korhonen ja YK Mikko Hietaharju 10.000 mk:
Alkoholin ja lääkkeiden käytön vähentämiseen tähtäävä teemavuosi
(1979) Jyväskylässä: teemavuoden arviointiin liittyvä seurantatutkimus.

Apul.prof. Juhani Leppäluoto 10.000 mk:
Alkoholialtistuksen vaikutus endorfiinieritykseen.

VTK Tuula Malin 8.000 mk:

Vantaan A-klinikan polikliinisen katkaisuhoidon tuloksellisuuden tarkastelu.

VTK Jussi Melkas 9.000 mk:

Siirtotyömaan merkitys nuorten työntekijöiden alkoholinkäytölle.

LKT Pertti Neuvonen ja LKT Erkki Elonen 23.000 mk:

Lääkeaine-alkoholimyrkytykset: Kokeellinen ja kliininen tutkimus farmakokineettisten hoitomenetelmien tehosta.

YM Teuvo Peltoniemi 5.000 mk:

1. Perheväkivalta
2. Sosiaaliantropologisia näkökulmia alkoholitutkimuksessa.

FK Eeva-Kaarina Salmio 10.000 mk (Heikki Wariksen apuraha):

Kunnallinen alkoholipolitiikka 1866-1914.

Dr.med. Pekka Saukko 4.500 mk:

Sydänlihaksen rakennemuutokset kroonisilla alkoholisteilla.

VTK Tapio Tamminen 3.000 mk:

Arkadian nuorisoklinikan työkodit.

FL Oiva Turpeinen 10.000 mk:

Ensimmäisen maailmansodan aikainen alkoholipolitiikka Suomessa.

Apul. ylilääkäri Achilles Westling 5.000 mk:

Selviämisasemakysymys.

LKT Ismo Virtanen, LKT Pekka Kurki, LL Veli-Pekka Lehto ja

LL Aaro Miettinen 30.000 mk:

Hyaliinin ja sidekudosproteiinien kertyminen alkoholin aiheuttamassa maksan fibroosi- ja kirroosiprosesseissa.

Tutkimussopimusapurahat:

VTK Timo Alanko 12.000 mk:

Esitutkimus LISREL-mallin soveltuvuudesta alkoholitutkimusaineiston analyysiin.

VTK Pasi Falk 59.000 mk:

Alkoholi ja arkipäivä. Tutkimussopimus 1.5.1979 - 31.12.1980.

VTK Anni Hakkarainen 9.500 mk:

Esitutkimus; Kustannustiedot alkoholihaittojen torjunnassa. (Apuraha palautettu, koska tutkija ei muiden tehtävien johdosta voinut ryhtyä tutkimuksen suorittamiseen).

VTK Marja Holmila ja YM Matti Piispa 154.900 mk:

Alkoholivalistustutkimus. Tutkimussopimus 1.7.1979 - 31.12.1980.

LL Marja-Liisa Honkasalo 150.000 mk:

Työn ja työolosuhteiden merkitys työntekijöiden alkoholinkäyttöä säätelevänä tekijänä. Tutkimussopimus 1.12.1979 - 31.7.1982.

Alkoholiongelmien hoitoa käsittelevä oppikirja:

LKT Kari Poikolainen, YT Lasse Murto ja LL Ilkka Taipale 23.050 mk.

M u u t o i m i n t a

Muu toiminta kotimaassa

Säätiön hallitus piti 22.10. seminaarin säätiön tutkimustoiminnan kehittämiseksi. Eri tutkimussektoreita käytiin läpi, samoin keskusteltiin säätiön kansainvälisestä yhteistyöstä sekä säätiön hallinnosta. Seminaarissa käsiteltiin myös sääntöjen uudistukseen liittyviä kysymyksiä, ennen kaikkea hallituksen ja työvaliokunnan suhteita.

Tiedeyhteisöt, valtionhallinto, Alko, alkoholihuolto- ja hoito-organisaatiot sekä raittiusliike ovat säätiön pääasialliset yhteistyöelimet kotimaassa

Vuoden mittaan säätiö saa runsaasti informaatiotiedusteluja, esitelmä- ja neuvottelupyyntöjä. Säätiön sihteeri pyrkii ennen kaikkea huolehtimaan siitä, että tutkijat saavat riittävästi tietoja säätiön tutkimuksiin liittyvistä rahoitusmahdollisuuksista, mutta sihteeri joutuu myös usein ohjaamaan tutkijoita sekä muita tiedustelijoita eri asiantuntijoille. Myös säätiön tutkimussopimustutkijat joutuvat palvelemaan eri tahoja omaan erikoisalaansa liittyvissä kysymyksissä.

Vs sihteeri Kari Poikolainen on pitänyt 3.1. Ulkoministeriön päihdeseminaarissa esityksen aiheesta "Alkoholikulttuuri".

Kari Poikolainen on pitänyt 10.1. Lääketiede 79 -päivillä esitelmän "Alkoholin käytön urautuminen".

Vs sihteeri Kari Poikolainen on neuvotellut 31.1. Suomen raittiusjärjestöjen liiton edustajien Matti Jääskisen ja Martti Voipion kanssa alkoholin taloudelliseen merkitykseen kohdistuvan tutkimuksen edistämisestä. Tämän ja muiden neuvottelujen tuloksena säätiön hallitus myönsi VTK Anni Hakkaraiselle 9.500 mk:n apurahan. Hakkarainen palautti kuitenkin saamansa apurahan, koska hän sai Suomen Akatemian tutkimusassistentin toimen. Tutkimus tältä alueelta on käynnistetty Alkon toimesta ja myös Pohjoismaisessa päihdetutkimuselimessä on ryhdytty toimenpiteisiin tämän aihepiirin tutkimuksen edistämisestä. Asiantuntijoiden yksimielinen kanta on kuitenkin se, ettei alkuperäistä ongelmanasettelua voida ottaa tutkimuksen lähtökohdaksi.

23.11. pidetyssä Alkoholi ja sydänsairaudet-minisymposiossa piti Kari Poikolainen esitelmän aiheesta "Epidemiologisia näkökohtia alkoholinkäytön ja sepelvaltimotaudin yhteyksistä", ja Ilmo Hassinen aiheesta "Alkoholin vaikutus sydämen aineenvaihduntaan". Minisymposion puhetta johti Reino Ylikahri.

Kansainvälinen yhteistyö

Pohjoismainen yhteistyö päihdetutkimusalueella on organisoitu uudelleen. Pohjoismaiden Neuvosto on evaluaatiokomitean ehdotusten pohjalta lakkauttanut Alkoholitutkimuslautakunnan ja Päihdetutkimuselimen ja perustanut uuden elimen, Päihdetutkimuslautakunnan. Lautakunnan sihteeristö on

sijoitettu Suomeen ja se aloitti toimintansa Helsingissä 1.8.1979. Päihdetutkimuslautakunnan ja Alkon välillä on tehty sopimus siitä, että Alko huolehtii sen taloudellisesta hallinnosta. Lautakunta rahoittaa mm. alkoholitutkijoiden Pohjoismaisia kokouksia. Sen suomalaiset jäsenet ovat Kettil Bruun, Esa Österberg ja Håkan Hellberg, varamiehinä Kari Poikolainen, Leo Hirvonen ja Jarkko Eskola. Puheenjohtajana v. 1979-1980 toimii Kettil Bruun. Lautakunta piti kaksi kokousta ja rahoitti "The Nordic Group on Biological Alcohol Research" -kokouksen Kööpenhaminassa 18.- 20. toukokuuta.

Yhteistyö Ontarion Addiction Research Foundationin kanssa on tiivistynyt, kun tutkijavaihto on päässyt alkuun. Suomessa vieraili loppukesällä kuukauden Reginald Smart, joka esitelmöi Helsingin yliopiston sosiaalilääketieteen seurassa ja Alkoholitutkijain seurassa. Vastaavasti Torontossa oli keväällä Teuvo Peltoniemi kaksi kuukautta ja Salme Ahlström ja Esa Österberg syksyllä samoin kaksi kuukautta.

Pekka Sulkusen Torontossa loka-marraskuussa 1978 käymien neuvottelujen tuloksena on Ontarion Addiction Research Foundation päättänyt ryhtyä jatkamaan Alkoholitutkimussäätiön työtä kansainvälisten alkoholitilastojen kehittämiseksi.

WHOn kanssa yhteistyö on jatkunut monella tasolla. Kettil Bruun osallistui WHO/Euron Mental Health Technical Advisory Committeeen kokoukseen Kööpenhaminassa 6. - 9.2.1979. Samassa yhteydessä Klaus Mäkelä ja Kettil Bruun neuvottelivat Leo Kaprion ja Jens Hannibalin kanssa säätiön ja WHOn Euroopan toimiston ISACEa koskevasta yhteistyöstä.

ISACE-projekti on jatkunut suunnitelmien mukaisesti. Toinen työkokous pidettiin 26.3. - 4.4.1979 Pacific Grovessa Kaliforniassa. Suomesta osallistuivat Klaus Mäkelä, Hannu Mäkinen, Pekka Sulkunen ja Esa Österberg.

Klaus Mäkelä on nimitetty WHOn Expert Panelin jäseneksi. Hän osallistui WHOn Expert Committeeen kokoukseen marraskuussa 1979 asiantuntijana.

Sosiaali- ja terveysministeriön bilateraalisen yhteistyön kehittämiseen alkoholitutkimuksen alalla on säätiö osallistunut. 30.1. järjestettyyn kokoukseen, joka koski bilateraalista yhteistyötä Suomen, Neuvostoliiton, Puolan ja DDR:n välillä, osallistuivat Klaus Mäkelä ja vs sihteeri Kari Poikolainen. Säätiö on ISACEn puitteissa yhteistyössä Varsovan

Psykoneurologisen instituutin kanssa (dos. Ignacy Wald). Yhteistyöpöytäkirjassa on säätiö ja Alkoholipoliittinen tutkimuslaitos nimetty yhteistyölaitoksiksi.

Suomalais-neuvostoliittolainen symposio "Alkoholinkäyttö sosiaali- ja lääketieteellisenä ongelmana" pidettiin 31.10. - 2.11.1979 Vuorannassa. Esitelmöitsijänä säätiön tutkijoista olivat: Kari Poikolainen, "Alkoholin käyttöön liittyvät sairaalahoidot 1969-1975", Aarno Salaspuro, "Alkoholiin liittyvä terveyspalvelujen käyttö", Rauno Mäkelä, "Alkoholismien avohoito Suomessa: käytännön näkökohtia" sekä Lasse Murto, "Asunnottomien alkoholistien hoito ja kuntoutus Suomessa".

3. - 5.12.1979 järjestettiin Vuorannassa alkoholiongelmia käsittelevä suomalais-skotlantilainen yhteisseminaari, jossa esitelmöitsijänä toimivat mm. Jussi Simpura, Juha Partanen, Teuvo Peltoniemi, Kari Poikolainen, Kettil Bruun ja Esa Österberg.

ICAAN järjestämässä kokouksessa "25th International Institute on the Prevention and Treatment of Alcoholism" 18. - 22.6.1979 esittivät seuraavat tutkijat säätiön tutkimuksia: Salme Ahlström, Marja-Liisa Honkasalo, Juha Partanen, Kari Poikolainen, Jussi Simpura, Pirkko Sirén ja Ilkka Taipale.

Muista esitelmistä ja kokouksista mainittakoon:

Kettil Bruun on esitelmöinyt aiheesta "Statlig läkemedelinformation som kontrollpolitiskt instrument" Nordiska Läkemedelsnämndenin järjestämässä pohjoismaisessa symposiumissa Produsent uavhengig legemiddelinformasjon Krav, utbud och samordning i Norden, joka pidettiin Osllossa 4. - 5.10.1979.

Kettil Bruun on luennoinut Nordisk Hälsovårdshögskolanissa 15.10.1979 aiheesta Nordisk alkoholpolitik.

Nordiska Rådets Social- och miljöutskottin järjestämässä kokouksessa 24.10. piti Kettil Bruun esitelmän, joka käsitteli Pohjoismaista kontrollipolitiikkaa.

Lontoon yliopiston Institute of Psychiatry järjesti 23. - 27.4.1979 Lontoossa kokouksen aiheesta "Alcoholism treatment: finding new directions".

Järjestäjien kutsumina osallistuivat Kettil Bruun ja Klaus Mäkelä, säätiön lähettäminä Matti Huttunen ja Kari Poikolainen. Mäkelä piti esitelmän aiheesta "What can medicine properly take on?", Bruun toimi hoito-organisaatioita käsittelevän iltapäiväistunnon puheenjohtajana ja Poikolainen osallistui tutkimussuuntia pohtivaan panelikeskusteluun. Poikolainen on kirjoittanut kokouksesta selostuksen Alkoholipolitiikka-lehdelle.

Saksan Liittotasavallan huumealan asiantuntijoiden vierailun yhteydessä 11.6.1979 Vuorannassa piti esitelmän Salme Ahlström aiheesta "Über Entwicklung der Trinksitten bei finnischen Jugendlichen in den 60er und 70er Jahren.

Elina Haavio-Mannila on pitänyt esitelmän aiheesta "Afternoon dances - drinking contexts for women" Workshop on the Conceptual and Methodological Aspects of Drinking Contexts -seminaarissa, joka pidettiin Washingtonissa 17. - 19.9.1979.

T a l o u s

Säätiön menot nousivat 1.081.005 markkaan vuonna 1979. Valtaosa, käytettiin tutkimustoimintaan. Kirjojen myynnistä kertyi tuloja 6.362 mk. Säätiön menot eivät anna oikeata kuvaa kokonaismenoista, koska Alkoholipoliittisen tutkimuslaitoksen kanssa tehdyn sopimuksen mukaan Alko suorittaa valtaosan hallintoon liittyvistä kuluista.

SÄÄTIÖN TOIMINTAAN LIITTYVÄT JULKAISUT

- Ahlström, Salme: Changing drinking habits among Finnish youth. Teoksessa: Alcohol and youth (ed. Piotr Duda) pp. 33-45. Finnish Polish Symposium, Karpacz 11-17 March, 1978. Warsaw 1979.
- Ahlström, Salme: Nuorten terveystapatutkimus. Tutkimusohjelman lähtökohdat ja toteutus (yhdessä Arja Eskolan, Eino Honkalan, Lasse Kannaksen, Lauri Laakson, Olavi Parosen, Matti Rajalan, Matti Rimpelän ja Risto Telaman kanssa). Kansanterveystieteen julkaisuja M 48/79, 170 s.
- Ahlström, Salme: Nuorten juomatapojen kehityspiirteitä. Kehitys 1960-luvun alusta 1970-luvun loppuun. Alkoholipolitiikka 44:111-122, 1979.
- Ahlström, Salme: Trender i ungdomens dryckesvanor. Utvecklingen från början av 1960-talet till slutet av 1970-talet. Alkoholpolitik 42:87-97, 1979.
- Ahlström, Salme: Trends in drinking habits among Finnish youth from the beginning of the 1960s to the late 1970s. Paper presented at the Epidemiology Symposium of the 25th International Institute on the Prevention and Treatment of Alcoholism, June, 18-22, 1979, Tours, France. Reports from the Social Research Institute of Alcohol Studies No. 128. Helsinki 1979, 20 s.
- Ahlström, Salme: Trenduntersuchung der Trinksitten finnischer Jugendlicher von 1960 bis 1979. Drogalkohol 3:16-40, 1979.
- Ahlström, Salme: Enquete sur les tendances des habitudes de boire des jeunes finlandais, de 1960 à 1979. Drogalcool 3:17-42, 1979.
- Alkohol och trafik. Material från alkoholforskningsseminarier arrangerade av Nördiska Nämnden för Alkoholforskning. Stockholm 1978.
- Bruun, Kjetil: Läkemedelskonflikten. Rapport fra 21:e nordiske Forskerseminar på Lillehammer, Norge, 1979, 105-111. Nordisk Samarbeidsråd for Kriminologi. Oslo 1979.
- Bruun, Kjetil; Griffith Edwards; Martti Lumio; Klaus Mäkelä; Lynn Pan; Robert E. Popham; Robin Room; Wolfgang Schmidt; Ole-Jørgen Skog; Pekka Sulkunen & Esa Österberg: Alkoholpolitik och folkhälsa. Sober dokumentation 8. Stockholm 1979.
- Bruun, Kjetil; Griffith Edwards; Martti Lumio; Klaus Mäkelä; Lynn Pan; Robert E. Popham; Robin Room; Wolfgang Schmidt; Ole-Jørgen Skog; Pekka Sulkunen & Esa Österberg: Massnahmen zur Bekämpfung des Alkoholismus in volksgesundheitlicher Perspektive. Kommission der EG, 1979.
- Falk, Pasi: Palkkatyömuodon kehkeytyminen ja työläisten alkoholinkäyttö 1800-luvun Englannissa. Sosiaalipolitiikka-vuosikirja 1979.
- Falk, Pasi: Subjektiviteetin historiallinen ulottuvuus - individualiteetin käsitteestä. Teoksessa: Keskustelua "pääomalogiikasta" ja kapitalismin tutkimisesta (toim. Takala, T.). Tampereen yliopisto, Yhteiskuntatieteiden tutkimuslaitos, sarja B:27. Tampere 1979.

- Hassinen, I.E.; M.J. Savolainen; M.A. Lehtonen; A.H. Pikkukangas & R.A. Väänänen: Ethanol effects on the regulation of triacylglycerol synthesis. The role of phosphatidate phosphohydrolase. Teoksessa: Metabolic Effects of Ethanol (eds. Avorage, P.; Cr. Sirtori & E. Tremoli). Elsevier/North-Holland Biomedical Press, 1979.
- Hassinen, I.E.; M. Savolainen; M. Lehtonen & K. Hiltunen: Effects of acute and chronic ethanol administration on hepatic lipogenesis and triacylglycerol metabolism. Mechanisms and mediators of action. XVI Scandinavian Congress of Physiology and Pharmacology, Oulu 1979. Acta Physiol. Scand. 473:23, 1979.
- Hillbom, M.E. & A.R. Pösö: The effect of thyroid state on the distribution of ethanol in experimental ethanol poisoning. Toxicology and applied pharmacology 49:479-485, 1979.
- Holmila, Marja: Maalaiskylän asukkaat ja alkoholi. Tutkimus alkoholin liittymisestä erään maalaiskylän asukkaiden elämäntapaan. Alkoholipoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimusseloste n:o 127. Helsinki 1979, 241 s.
- Honkasalo, Antero & Marja-Liisa Honkasalo: On the use of alcohol as a coping mechanism to work stress. An ICAA Publication: Papers presented at the 25th International Institute on the Prevention and Treatment of Alcoholism, Tours, France 18-22.6.1979, 81-93.
- Honkasalo, Marja-Liisa: On the life style, drinking habits and work stress of female workers in electronical industry. An ICAA Publication: Papers presented at the 25th International Institute on the Prevention and Treatment of Alcoholism, Tours, France 18-22.6.1979, 236-243.
- Hyttinen, Raimo: Alkoholpsykosernas epidemiologi i Finland. Nordisk psykiatrisk tidskrift 33:247-252, 1979.
- Hyvärinen, J.; M. Laakso; R. Roine & L. Leinonen: Effects on phencyclidine, LSD and amphetamine on neuronal activity in the posterior parietal association cortex of the monkey. Neuropharmacology 18:237-242, 1979.
- Hyvärinen, J.; M. Laakso; R. Roine & L. Leinonen: Comparison of effects of pentobarbital and ethanol on the neuronal activity in the posterior parietal association cortex. Acta Physiol. Scand. 107:219-225, 1979.
- Immonen, Erkki: Ostajaintarkkailun aika. Alkoholipoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimusseloste n:o 132. Helsinki 1979, 44 s.
- Jaakkola, Risto & Kettil Bruun: Observations on the 9th World Congress of Sociology, Uppsala, 1978. Acta Sociologica 22:377-383, 1979.
- Jalovaara, P.: Pancreatic exocrine secretion in the rat after chronic alcohol ingestion: nonparallel secretion of proteins and pancreatic secretory trypsin inhibitor. Gastroenterology 14:57-63, 1979.
- Juntunen, Juhani; Heikki Teräväinen; Kalervo Eriksson; Andro Larsen & Matti Hillbom: Peripheral neuropathy and myopathy. An experimental study of rats on alcohol and variable dietary thiamine. Virchows Arch. A Path. Anat. and Histol. 383:241-252, 1979.

- Järvinen, Päivi H. & Onni Kari-Koskinen: Alcohol intoxication among patients on admission to the emergency unit of Kemi Central Hospital. A clinical experiment using breath analysis for blood alcohol. Nordic Council Arct. Med.Res.Rep. No. 23:10-19, 1978.
- Kallenautilio, Jorma: Kieltolaki ja sen kumoaminen puoluepoliittisena ongelmana. Alkoholitutkimussäätiön julkaisuja n:o 31. Jyväskylä 1979.
- Katajisto, Heikki & Tuija Mäkinen: Laiton viinan myynti. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisu n:o 34. Helsinki 1979.
- Katajisto, Heikki & Tuija Mäkinen: Laiton viinan myynti. Alkoholipolitiikka 44:287-295, 1979.
- Khawaja, Jahangir A.; Dan B. Lindholm & Päivi Hilska: Production of a lesion on liver rough endoplasmic reticulum after prolonged ethanol ingestion and its reversal through abstinence. Toxicology Letters 3:197-200, 1979.
- Khawaja, Jahangir A.; Henrik Wallgren; Hannu Usmi & Päivi Hilska: Neuronal and liver protein synthesis in the developing offsprings following treatment of pregnant rats with ethanol or 1,3-butanediol. Chemical Pathology and Pharmacology (Research Communications) 22:573-580, 1978.
- Kulonen, Maija: The role of heredity on the concentrations of leukocytes in human peripheral blood. A study of the variations in the concentrations of different leukocyte types within monozygotic and dizygotic adult male twin pairs. Turun yliopiston julkaisuja, sarja D, Medica-Odontologica 11. Turku 1979.
- Lagerspetz, Kirsti M.J. & Krister Ekqvist: Failure to induce aggression in inhibited and in genetically non-aggressive mice through injections of ethyl alcohol. Aggressive Behavior 4:105-113, 1977.
- Lehtinen, I.; A.H. Lang & E. Keskinen: Acute effect of small doses of alcohol on the NSD parameters (Normalized Slope Descriptors) of human EEG. Psychopharmacology 60:87-92, 1978.
- Lehtinen, I.; A.H. Lang; V. Jäntti & E. Keskinen: Acute effects of alcohol on saccadic eye movements. Psychopharmacology 63:17-23, 1979.
- Lehtonen, Mervi A.; Markku J. Savolainen & Ilmo E. Hassinen: Hormonal regulation of hepatic soluble phosphatidate phosphohydrolase. Induction by cortisol in vivo and in isolated perfused rat liver. FEBS Lett. 99: 162-166, 1979.
- Lehtonen, M.; M. Savolainen & I. Hassinen: Sex difference in the hepatic phosphatidate phosphohydrolase activity and its contribution to the development of the acute ethanol-induced fatty liver. Nordic Group on Biological Alcohol Research. Meeting 1979, abstr. 4.
- Lindholm, D.B. & J.A. Khawaja: Alterations in number and activity of cerebral free and membrane-bound ribosomes after prolonged ethanol ingestion by the weanling rat. Neuroscience 4:1007-1013. Pergamon Press Ltd, 1979.

- Lindman, Ralf; Gun Alexanderson & Birgit Kvarnström: Skin conductance as a function of alcohol during motor approach towards a noxious goal. *Scand.J.Psychol.* 20:113-117, 1979.
- Lindros, Kai O.; Leena Pekkanen & Timo Koivula: Enzymatic and metabolic modification of hepatic ethanol and acetaldehyde oxidation by the dietary protein level. *Biochemical Pharmacology* 28:2313-2320. Pergamon Press Ltd, 1979.
- Lindros, Kai O.; Pentti Sipponen; Pekka Pikkarainen; Ulla Turunen & Mikko Salaspuro: Alcoholic liver damage is provoked by 4-methylpyrazole, which prolongs the influence of ethanol but reduces acetaldehyde levels. *Alcoholism: Clinical and Experimental Research* 3:78-82, 1979.
- Linkola, J.; R. Ylikahri; F. Fyhrquist & M. Wallenius: Plasma vasopressin in ethanol intoxication and hangover. *Acta Physiol. Scand.* 104:180-187, 1978.
- Linkola, J. & F. Fyhrquist: Urinary cyclic AMP and vasopressin excretion in rat strains selected for their alcohol intake. *Acta Physiol. Scand.* 102:364, 1978.
- Linkola, J.; F. Fyhrquist & R. Ylikahri: Renin, aldosterone and cortisol during ethanol intoxication and hangover. *Acta Physiol. Scand.* 106:75-82, 1979.
- Mäkelä, Klaus: Unrecorded consumption of alcohol in Finland, 1950-1975. Reports from the Social Research Institute of Alcohol Studies No. 126. Helsinki 1979, 88 s.
- Mäkelä, Klaus: A note on holocultural generalizations and historical fluctuations in aggregate drinking. Reports from the Social Research Institute of Alcohol Studies No. 131. Helsinki 1979, 8 s.
- Mäkelä, Klaus: Holocultural generalizations and historical fluctuations in aggregate drinking. *The Drinking and Drug Practices Surveyor* 15:11-13, 1979.
- Mäkelä, Klaus & Esa Österberg: Notes on analyzing economic costs of alcohol use. *The Drinking and Drug Practices Surveyor* 14, 1979.
- Mäkinen, Hannu: Verkningsarna av kommunalt förbud mot mellanöl. *Alkoholpolitik* 41:162-170, 1978.
- Nurmi, Seppo: Nuorten terapeutisen avohoitojärjestelmän toiminnan tutkimus. Reports from the Department of Psychology. University of Jyväskylä 1979, 160 s. + liitteet.
- Pan, Lynn & Kettil Bruun: Recent developments in international drug control. *British Journal of Addiction* 74:141-160, 1979.
- Partanen, Juha & Irja Parviainen: Valistus ja elämäntapojen muutos. *Sos.lääket. Aikak.l.* 16:197-207, 1979.
- Peltoniemi, Teuvo: Perheväkivallan käsite ja olemus. *Suom.lääk.l.* 34:2079-2086, 1979.

- Peltoniemi, Teuvo: Uusien tutkimusten ja lähestymistapojen vaikutus alkoholitutkimukseen ja huoltoon. *Alkoholikysymys* 4:92-98, 1979.
- Peltoniemi, Teuvo & Meeri Puustinen: Perheväkivalta. *Alkoholipolitiikka* 44: 71-79, 1979.
- Peltoniemi, Teuvo & Meeri Puustinen: Familjevåld. *Alkoholpolitik* 42:57-66, 1979.
- Peltoniemi, Teuvo & Meeri Puustinen: Poliisin toimenpiteet asuntohälytyksissä Helsingissä syksyllä 1977. *Suomen poliisilehti* 4:125-132, 1979.
- Poikolainen, Kari: Alkoholimyrkytyskuolemat Pohjoismaissa I. Tilastoitu kuolleisuus. *Alkoholipolitiikka* 44:80-84, 1979.
- Poikolainen, Kari: Alkoholimyrkytyskuolemat Pohjoismaissa II. Kuolleisuuserojen syyt. *Alkoholipolitiikka* 44: 131-136, 1979.
- Poikolainen, Kari: Alkoholin käytön urautuminen. *Suom.lääk.l.* 34:1721-1726, 1979.
- Poikolainen, Kari: Joka viidestoista vaarassa. *Sos.lääket. Aikak.l.* 16: 185-187, 1979.
- Poikolainen, Kari: Alkoholin käyttöön liittyvät sairaalahoidot enentyneet 1969-1975. *Sos.lääket. Aikak.l.* 16:230-239, 1979.
- Poikolainen, Kari: Dödligheten i alkoholförgiftning i Danmark, Finland, Norge och Sverige. *Nord. med.* 94:90-92, 1979.
- Poikolainen, Kari: Dödsfall i alkoholförgiftning i fyra nordiska länder I. Registrerad dödlighet. *Alkoholpolitik* 42:67-71, 1979.
- Poikolainen, Kari: Dödsfall i alkoholförgiftning i fyra nordiska länder II. Orsaker till skillnaderna i dödlighet. *Alkoholpolitik* 42:98-103, 1979.
- Poikolainen, Kari: A comment. Diagnosis as a means of health forecasting. *Soc. Sci. & Med.* 13A:165-167. Pergamon Press Ltd, 1979.
- Simpura, Jussi: Juomatavat Suomessa ja Skotlannissa I. Alkoholin käytön esiintyminen ja alkoholin kulutus. *Alkoholipolitiikka* 44:225-236, 1979.
- Simpura, Jussi: Juomatavat Suomessa ja Skotlannissa II. Alkoholin käytön perustelut ja alkoholiasenteet. *Alkoholipolitiikka* 44:269-275, 1979.
- Simpura, Jussi: Suomalaisten juomatavat ja työelämä. *Alkoholipolitiikka* 44: 63-70, 1979.
- Simpura, Jussi: Kuka Suomessa juo ja kuinka paljon? *Duodecim* 95:342-344, 1979.
- Simpura, Jussi: Ketkä ovat alkoholin suurkuluttajia? *Sos.lääket. Aikak.l.* 16:188-196, 1979.
- Snicker, Raija: Päivätanssit - tragedia vai komedia. *Alkoholipolitiikka* 44: 183-193, 1979.

- Sulkunen, Pekka: Intégrations économique et disponibilité d'alcool dans la communauté européenne. *Alcool ou santé* 4:33-34, 1978.
- Sulkunen, Pekka: Intégration économique et disponibilité d'alcool. *Revue de l'alcoolisme* 1/1979.
- Sulkunen, Pekka: Abstainers in Finland 1946-1976. A study of social and cultural transition. Reports from the Social Research Institute of Alcohol Studies No. 133. Helsinki 1979, 84 s.
- Taipale, Ilkka: Pokkeavien alkoholin käyttäjien nimitykset ja määrittelyt Suomessa. Alkoholipoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimusseloste n:o 124. Helsinki 1979, 77 s. + taulukot ja kuviot.
- Taipale, Ilkka: 125 vuotta alkoholia lääketieteellisissä lehdissämme. *Sos.lääket. Aikak.l.* 16:240-254, 1979.
- Taipale, Ilkka: Terms applied to deviant drinkers in Finland. Paper presented at the Epidemiology Symposium of the 25th International Institute on the Prevention and Treatment of Alcoholism, June 18-22, 1979, Tours, France. Reports from the Social Research Institute of Alcohol Studies No. 134. Helsinki 1979, 50 s.
- Viikari, Matti: Ongelmallinen kieltolaki. *Alkoholipolitiikka* 44:94-100, 1979.
- Wald, Ignacy & Celina Godwod-Sikorska (eds.): Alcohol and Youth. Finnish-Polish Symposium, Karpacz 11-17 March, 1978. Psychoneurological Institute. Department of Studies on Alcoholism and Drug Dependence. Warsaw 1979.
- Österberg, Esa: Recorded consumption of alcohol in Finland, 1950-1975. Reports from the Social Research Institute of Alcohol Studies No. 125. Helsinki 1979, 38 s.